

УДК 343.1

DOI <https://doi.org/10.32850/2414-4207.2019.11-2.40>

КЛОПОТАННЯ СЛІДЧОГО, ПРОКУРОРА ПРО ЗДІЙСНЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ПОРЯДОК ЙОГО РОЗГЛЯДУ

Шумейко Дмитро Олександрович,
кандидат юридичних наук,
викладач кафедри
кримінального процесу
(Національна академія внутрішніх
справ, м. Київ, Україна)

Проаналізовано вимоги до змісту клопотання слідчого, прокурора про здійснення спеціального досудового розслідування, порядок його розгляду слідчим суддею та механізм ухвалення відповідного рішення. Наголошено, що слідчий суддя повинен встановити, чи було здійснено виклики належним чином не менш ніж три рази (чи є передбачені у ст. 136 КПК підтвердження отримання особою повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом), і що підозрюваний не прибув на виклик без поважних причин не менш ніж три рази; дані про оголошення його в міждержавний та/або міжнародний розшук. Визначено, що підставами для безумовної відмови у здійсненні спеціального досудового розслідування є недоведення факту набуття особою статусу підозрюваного, умисний і активний характер дій підозрюваного щодо переховування, мети – ухилення від кримінальної відповідальності, оголошення в міжнародний та/або міждержавний розшук. Що стосується достатності доказів для підозри, то закон зобов'язує слідчого суддю врахувати ці обставини. Зроблено висновок, що чинні нормативні вимоги до змісту клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування (ст. 297-2 КПК України) у зв'язку з механізмом вирішення питання про здійснення спеціального досудового розслідування (ст. 297-4 КПК України) класифіковано на обов'язкові та такі, що залежать від обставин кримінального провадження. Обов'язковим, незалежно від обставин провадження, є доведення слідчим, прокурором: набуття особою статусу підозрюваного; умисного і активного характеру дій підозрюваного щодо переховування; мети – ухилення від кримінальної відповідальності; оголошення в міжнародний та/або міждержавний розшук. Слідчий суддя також зобов'язаний урахувати достатність доказів для підозри. Короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв'язку з яким подається клопотання; правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) Закону України про кримінальну відповідальність (доведено у зв'язку із набуттям статусу підозрюваного); перелік свідків, яких слідчий, прокурор вважає за необхідне допитати під час розгляду, зазначаються у клопотанні з урахуванням обставин кримінального провадження.

Ключові слова: спеціальне досудове розслідування, клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування, зміст клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування.

A REQUEST OF INVESTIGATOR, PROSECUTOR FOR CONDUCTING SPECIAL PRE-TRIAL INVESTIGATION AND PROCEDURE OF ITS CONSIDERING

Shumeiko Dmytro Oleksandrovych,
Candidate of Juridical Sciences,
Lecturer at the Department
of Criminal Procedure
(National Academy of Internal Affairs,
Kyiv, Ukraine)

Requirements for the content of the request of the investigator, the prosecutor about the special pre-trial investigation, the procedure for its consideration by the investigating judge, and the mechanism of making the appropriate decision are analyzed. It was emphasized that the investigating judge should establish whether the calls had been made at least three times (whether Article 136 of the CCP provided confirmation of the person receiving the summons or summarizing its contents in another way) and that the suspect did not arrive on the call without good reason at least three times; information on its admission to the interstate and/or international search. It is determined that the grounds for the unconditional refusal to carry out a special pre-trial investigation are not proving the fact of acquiring the status of a suspect, deliberate and active nature of the suspect's activity in relation to the hiding and purpose – evasion of criminal responsibility, announcement on international and/or interstate investigation. As to the sufficiency of the evidence for suspicion, the law obliges the investigating judge to consider these circumstances. It is concluded that the current regulatory requirements for the content of the petition for the special pre-trial investigation (Article 297-2 of the CPC of Ukraine) in connection with the mechanism for resolving the issue of the special pre-trial investigation (Article 297-4 of the CPC of Ukraine) is classified as obligatory, vigorous and depending on the circumstances of the criminal proceedings. It is compulsory, regardless of the circumstances of the proceedings, to prove to the investigator, the prosecutor: the acquisition of the suspect's status; the deliberate and active nature of the suspect's activity in hiding; goals – evasion of criminal responsibility; international and/or interstate search. The investigating judge is also required to consider the sufficiency of the evidence for suspicion. A summary of the circumstances of the criminal offense in relation to which the application is made; legal qualification of a criminal offense with an indication of an article (part of an article) of the Law of Ukraine on criminal liability (proved in connection with the acquisition of the status of a suspect); the list of witnesses that the investigator, the prosecutor deems necessary to interrogate during the examination, is stated in the petition taking into account the circumstances of the criminal proceedings.

Key words: special pre-trial investigation, petition for special pre-trial investigation, content of request for special pre-trial investigation.

Постановка проблеми. З огляду на структуру глави 24-1 КПК України вбачається, що законодавець в окремих нормах визначає вимоги до змісту клопотання слідчого, прокурора про здійснення СДР, порядку його розгляду слідчим суддею, механізму ухвалення відповідного рішення.

Актуальність проблеми, що досліджується, зумовлена низкою проблем нормативного і практичного змісту під час здійснення спеціального досудового розслідування.

Аналіз останніх наукових публікацій свідчить про увагу науковців до досліджуваної тематики. Питання нормативного регулювання та практики застосування спеціального досудового розслідування досліджені Ю.П. Аленіним, І.В. Басистою, Є.Г. Бендерською, Г.П. Власовою, Д.Т. Арабулі, В.І. Галаганом, І.В. Гловюк, С.А. Головатим,

Ю. М. Грошевим, О.М. Дроздовим, О.В. Захарченком, І.І. Сливичем, А.В. Кіщенкою, О.П. Кучинською, О.В. Маленком, В.Т. Маляренком, Г.В. Матвієвською, О.О. Нагорнюком-Данилюком, В.В. Онопенком, Р.Г. Песцовим, М.А. Погорецьким, В.О. Попелюшом, О.Ю. Татаровим, В.М. Трофименком, В.М. Трубніковим, Т.В. Трубніковою, Л.Д. Удаловою, С.Л. Шаренко, Р.М. Шехавцовим, А.В. Шевчишеним, О.Г. Шило, О.Г. Яновською та іншими.

Метою цієї роботи є дослідження нормативних вимог до клопотання слідчого, прокурора про здійснення спеціального досудового розслідування та механізму його розгляду.

Виклад основного матеріалу. Як зазначає О.І. Галаган, до загальних ознак, що притаманні поняттю «клопотання», слід віднести:

1. Суб'єкт внесення (заявлення, подання) клопотання. До них законом прямо віднесені: сторона захисту, потерпілий, його представник чи законний представник, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження (ст. 220 КПК).
2. Адресат (суб'єкт) розгляду та вирішення клопотання. Це слідчий, прокурор.
3. Предмет клопотання. Ним визначається прохання про виконання будь-якої процесуальної дії.
4. Офіційний характер клопотання. Вказане передбачає його подання, розгляд та вирішення у встановленому законом порядку відповідно до процесуальної форми.
5. Мета подання клопотання. До неї слід віднести безпосереднє виконання будь-яких процесуальних дій.
6. Закон передбачає форму, в якій повинно здійснюватися клопотання, та встановлює письмову форму його подання.

Отже, клопотання – письмове звернення сторони захисту, потерпілого і його представника чи законного представника, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, із проханням про виконання будь-яких процесуальних дій у кримінальному провадженні [1].

Підстави, умови і відповідність клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування (СДР) вимогам ст. 297-2 КПК України визначає І.В. Гловюк і зазначає, що до підстав слід віднести наявність достатніх даних, що підозрюваний переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та оголошений у міждержавний та/або міжнародний розшук. При цьому слідчий суддя зобов'язаний деталізовано встановлювати ці підстави. Так, відповідно до ч. 5 ст. 139 КПК України ухилення від явки на виклик слідчого, прокурора чи судовий виклик слідчого судді, суду (неприбуття на виклик без поважної причини більш як два рази) підозрюваним, обвинуваченим та оголошення його в міждержавний та/або міжнародний розшук є підставою для здійснення спеціального досудового розслідування чи спеціального судового провадження. Тобто слідчий суддя повинен встановити, чи було здійснено виклики належним чином не менш ніж три рази (чи є передбачені у ст. 136 КПК підтвердження отримання особою повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом), і що підозрюваний не прибув на виклик без поважних причин не менш ніж три рази; дані про оголошення його у міждержавний та/або міжнародний розшук.

До умов слід віднести: віднесення злочину, у вчиненні якого підозрюється особа, до переліку, вказаного у ч. 2 ст. 297-1 КПК України (крім випадків, коли злочини вчинені особами, які переховуються від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності або оголошені в міждержавний та/або міжнародний розшук, та коли розслідуються в одному кримінальному провадженні зі злочинами, зазначеними у цій частині, а виділення матеріалів щодо них може негативно

вплинути на повноту досудового розслідування та судового розгляду); повідомлення особи про підозру у вчиненні злочину з переліку, вказаного у ч. 2 ст. 297-1 КПК України (крім випадків, коли злочини вчинені особами, які переховуються від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності або оголошені в міждержавний та/або міжнародний розшук, та коли розслідуються в одному кримінальному провадженні зі злочинами, зазначеними у цій частині, а виділення матеріалів щодо них може негативно вплинути на повноту досудового розслідування та судового розгляду), та обґрунтованість цієї підозри (відповідно до ч. 2 ст. 297-4 КПК України під час вирішення питання про здійснення спеціального досудового розслідування слідчий суддя зобов'язаний врахувати наявність достатніх доказів для підозри особи, щодо якої подано клопотання у вчиненні кримінального правопорушення); вік підозрюваного; дотримання правил підслідності; кримінально-процесуальну компетенцію слідчого, прокурора, який звертається із клопотанням до слідчого судді [2, с. 21].

Вимоги до змісту клопотання про здійснення СДР визначені у ч. 2 ст. 297-2 КПК України. Так, у ньому зазначаються:

- 1) короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв'язку з яким подається клопотання;
- 2) правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;
- 3) виклад обставин, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні кримінального правопорушення, і посилання на обставини;
- 4) відомості щодо оголошення особи в міждержавний та/або міжнародний розшук;
- 5) виклад обставин про те, що підозрюваний переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності;
- 6) перелік свідків, яких слідчий, прокурор вважає за необхідне допитати під час розгляду клопотання.

У ст. 297-4 КПК України визначено випадки, за яких слідчий суддя відмовляє в задоволенні клопотання про здійснення СДР, а саме якщо прокурор, слідчий не доведе, що підозрюваний переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та оголошений у міждержавний та/або міжнародний розшук.

Крім того, слідчий суддя зобов'язаний врахувати наявність достатніх доказів для підозри особи, щодо якої подано клопотання у вчиненні кримінального правопорушення.

Тобто підставами для безумовної відмови у здійсненні СДР є недоведення факту набуття особою статусу підозрюваного, умисний і активний характер дій підозрюваного щодо переховування та мета – ухилення від кримінальної відповідальності, оголошення в міжнародний та/або міждержавний розшук. Що стосується достатності доказів для підозри, то закон зобов'язує слідчого суддю врахувати ці обставини.

Доведення інших обставин і даних, що зазначені у ч. 2 ст. 297-2 КПК України як вимоги до змісту клопотання, не згадується як умова задоволення клопотання. Отже, до стислому викладу обставин кримінального правопорушення, у зв'язку з яким подається клопотання, зазначення правової кваліфікації кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) Закону України про кримінальну відповідальність та зазначення переліку свідків, яких слідчий, прокурор вважає за необхідне допитати під час розгляду клопотання, не висуваються додаткові вимоги щодо доведення та/або обґрунтування.

Вивчення змісту клопотань про здійснення СДР дозволило виявити типові недоліки, які вплинули на результат розгляду слідчим суддею таких клопотань. Ці недоліки різноманітні, і для системного уявлення їх було класифіковано в такі групи:

1) пов'язані з повідомленням про підозру, підтвердженням належного порядку викликів (неналежне підтвердження дій щодо дотримання процедури відправлення повідомлень, відсутність інших дій, що свідчать про ініціативність і активність сторони обвинувачення щодо надіслання та/або вручення повідомлення);

2) щодо здійснення розшуку, встановлення місцезнаходження (незазначення слідчим прокурором даних, що підтверджують факт перебування особи за межами України, на ТОТ (в тому числі посилання на інформацію (розшукова справа, лист, рапорт) оперативних підрозділів із формулюванням про вірогідне перебування особи в певному місці), в той час як підтвердження перебування особи за межами країни або на ТОТ потребує зазначення процесуальних джерел, передбачених ст. 84 КПК України, з яких отримано такі дані); непідтвердження оголошення підозрюваного в міжнародний розшук;

3) переховування підозрюваного з метою ухилення від кримінальної відповідальності (обґрунтування переховування оголошенням у розшук, відсутність даних про процесуальні дії щодо з'ясування факту переховування особи, виклики особи після повідомлення про підозру);

4) інші (невідповідність інформації про розшук фактичним обставинам провадження, подання клопотання з порушенням правил підсудності).

Ці недоліки зумовлені різними причинами об'єктивного і суб'єктивного характеру: від неналежного виконання службових обов'язків – до неможливості буквально виконати законодавчі приписи.

Зважаючи на те, що повторне звернення слідчого, прокурора про здійснення СДР в одному кримінальному провадженні не допускається (крім випадків, передбачених КПК України), важливе значення має дотримання вимог до форми і змісту таких клопотань.

За наслідками розгляду клопотання про здійснення СДР слідчий суддя може ухвалити одне із трьох рішень: задовольнити клопотання, відмовити в задоволенні клопотання, повернути клопотання слідчому, прокурору.

Відповідно до ч. 2 ст. 297-3 КПК України підставою повернення клопотання про здійснення СДР є невідповідність вимогам ст. 297-2 КПК України.

Проте згадана норма не визначає порядок дій слідчого судді у випадку, якщо клопотання відповідає вимогам ст. 297-2 КПК України, але подане для розгляду суб'єкту, який не має повноважень його розглядати (наприклад, звернення із клопотанням про проведення СДР до ВАС у випадках, коли кримінальне провадження зареєстроване до початку роботи ВАС і досудове розслідування здійснюється іншими, ніж НАБУ, органами досудового розслідування). У таких випадках доречне звернення до ч. 6 ст. 9 КПК України, де зазначено, що у випадках, коли положення КПК України не регулюють або неоднозначно регулюють питання кримінального провадження, застосовуються загальні засади кримінального провадження, зокрема диспозитивності, тому слідчий суддя, який не має повноважень розглядати клопотання, має ухвалити рішення про повернення клопотання суб'єкту, який його подав, що не позбавляє необхідності останнього звернутись із цим клопотанням до іншого суду з дотриманням правил підсудності. Як це викладено в ухвалі слідчого судді ВАС: до Вищого антикорупційного суду надійшло клопотання Прокурора другого відділу процесуального керівництва управління організації та процесуального керівництва у кримінальних провадженнях про злочини спеціальної категорії Департаменту організації і процесуального керівництва досудовим розслідуванням кримінальних правопорушень, підслідних Державному бюро розслідувань, нагляду за додержанням законів його оперативними підрозділами та підтримання публічного обвинувачення у відповідних провадженнях Генеральної прокуратури України Багнюк Олега Ігоровича про здійснення спеціального досудового розслідування.

В обґрунтування клопотання зазначено, що Слідчими управління спеціальних розслідувань Департаменту спеціальних розслідувань Генеральної прокуратури України здійснюється досудове розслідування у кримінальному провадженні № 4201400000000368 від 08.05.2014 за підозрою колишнього Першого віце-прем'єр-міністра України та колишнього голови Державного агентства України з інвестицій та розвитку ОСОБА_2 у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 5 ст. 191 КК України, а саме заволодіння державними коштами в особливо великому розмірі шляхом зловживання своїм службовим становищем, вчиненим за попередньою змовою групою осіб, а також за фактами шахрайства, зловживання службовим становищем та доведення до банкрутства, тобто за ознаками кримінальних правопорушень, передбачених ч. 4 ст. 190, ч. 5 ст. 191, ч. 2 ст. 364, ст. 219 КК України. Оскільки підозрюваний перебуває в міжнародному розшуку, наявні підстави для здійснення спеціального досудового розслідування за відсутності підозрюваного (in absentia).

До початку розгляду клопотання захисником подано клопотання про повернення прокурору клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування відносно ОСОБА_1. Захисник вказує на те, що зазначене кримінальне провадження не підсудне Вищому антикорупційному суду. Посилається на Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо початку роботи Вищого антикорупційного суду», який набрав чинності.

Прокурор просив відмовити в задоволенні клопотання. Пояснив, що відповідне кримінальне провадження спрямовано до Вищого антикорупційного суду за підсудністю, оскільки здійснюється за ч. 5 ст. 191 КК України, яку, у свою чергу, віднесено до підслідності Національного антикорупційного бюро України і, відповідно, до підсудності Вищого антикорупційного суду.

Заслухавши доводи обвинувачення і захисту, слідчий суддя дійшла таких висновків...

Як убачається із клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування та Витягу з Єдиного реєстру досудових розслідувань, кримінальне провадження № 4201400000000368 було зареєстроване 08.05.2014. Останні відомості, внесені до ЄРДР, свідчать, що органом досудового розслідування є Генеральна прокуратура України. Отже, з моменту набуття чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо початку роботи Вищого антикорупційного суду» у слідчого судді відсутні повноваження здійснювати розгляд клопотань у кримінальних провадженнях, в яких відомості внесені до ЄРДР до дня набрання ним чинності, якщо досудове розслідування здійснюється іншими, ніж НАБУ, органами досудового розслідування.

Слід зазначити, що станом на день вирішення питання про повернення клопотання прокурору розгляд скарги про здійснення спеціального досудового розслідування ще не розпочатий. Відповідно до ч. 1 ст. 5 КПК України процесуальна дія проводиться, а процесуальне рішення приймається згідно з положеннями цього Кодексу, чинними на момент початку виконання такої дії або прийняття такого рішення.

За викладених обставин у слідчого судді відсутні правові підстави і процесуальні повноваження здійснювати розгляд клопотання прокурора про здійснення спеціального досудового розслідування в цьому кримінальному провадженні.

Відповідно до ч. 2 ст. 297-3 КПК України передбачено, що підставою повернення клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування прокурору є невідповідність його положенням статті 297-2, яка, у свою чергу, встановлює вимоги до змісту клопотання. Одночасно чинний КПК України містить прогалину із приводу рішень слідчого судді, якщо відповідне клопотання подане без дотримання належної правової процедури. При цьому частиною 6 ст. 9 КПК України визначено,

що у випадках, коли положення цього Кодексу не регулюють або неоднозначно регулюють питання кримінального провадження, застосовуються загальні засади кримінального провадження.

Відповідно до п. 19 ч. 1 ст. 7 та ст. 26 КПК України однією із загальних засад кримінального провадження є диспозитивність. У відповідності до ч. 3 ст. 26 КПК України слідчий суддя у кримінальному провадженні вирішує лише ті питання, що винесені на його розгляд сторонами та віднесені до повноважень цим Кодексом.

Таким чином, відсутність у слідчого судді процесуальних повноважень розглянути подане клопотання зумовлює неможливість його розгляду по суті і, відповідно, прийняття рішення про його задоволення або відмову. При цьому прокурор повинен мати право звернутися із цим клопотанням відповідно до встановлених процесуальним законом правил підсудності. З урахуванням зазначеного клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування підлягає поверненню прокурору [3].

Аналогічна ситуація має місце у випадку виявлення слідчим суддею порушення територіальної підсудності розгляду клопотання про здійснення СДР.

Так, в ухвалі Дружківського міського суду Донецької області зазначено, що клопотання слідчого про здійснення спеціального досудового розслідування спрямовано до Дружківського міського суду Донецької області, виходячи з того, що населений пункт Піски відноситься до Ясинуватського району Донецької області, а тому відповідно до розпорядження голови Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ № 2710/38-14 від 02.09.2014 року територіальна підсудність Ясинуватського міськрайонного суду Донецької області була визначена за Дружківським міським судом. Однак посилення слідчого у клопотанні, що останнім місцем вчинення злочину є населений пункт Піски Донецької області, містять формальний характер та є необґрунтованими, оскільки в судовому засіданні слідчим не було надано жодних доказів або відомостей, що ОСОБА_6 перебував у населеному пункті Ясинуватського району Донецької області. Виходячи з наведеного, слідчий суддя вважає, що неможливо стверджувати про те, що кримінальне правопорушення ОСОБА_6 М.А. було вчинено на території населеного пункт Піски Ясинуватського району Донецької області.

З урахуванням вищевикладеного слідчий суддя приходить до висновку про порушення вимог ст. 32 КПК України щодо визначення територіальної підсудності даного провадження за клопотанням про здійснення досудового розслідування. Кримінальним процесуальним законом не передбачено процедуру дій слідчого судді в разі виявлення порушення територіальної непідсудності розгляду клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування.

Згідно із ч. 6 ст. 9 КПК України у випадках, коли положення цього Кодексу не регулюють або неоднозначно регулюють питання кримінального провадження, застосовуються загальні засади кримінального провадження, визначені частиною першою статті 7 цього Кодексу. Із метою додержання передбачених п.п. 2, 14, 21 ч. 1 ст. 7 КПК України загальних засад кримінального провадження, приймаючи до уваги, що ч. 2 ст. 297-3 КПК України передбачено право слідчого судді на повернення клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування, а ч. 3 ст. 297-4 КПК України визначено обов'язок слідчого судді постановити ухвалу про задоволення або відмову в задоволенні клопотання вже за наслідками його розгляду, а також, що згідно з п. 6 ч. 2 ст. 412 КПК України судові рішення в будь-якому разі підлягає скасуванню, якщо порушено правила підсудності, – слідчий суддя приходить до висновку про доцільність відмови в задоволенні клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування слідчому [4].

Така ситуація зумовлена недоліками правового регулювання щодо розгляду клопотання про здійснення СДР.

Проблема полягає в тому, що ст. 297-2 КПК України передбачає вимоги до клопотання про здійснення СДР, які визначають суб'єкта, який має право звернутись із таким клопотанням до слідчого судді, а також вимоги до змісту клопотання, у ст. 297-3 КПК України передбачено порядок розгляду клопотання про здійснення СДР (строки, залучення захисника, відповідність вимогам, зазначеним у ст. 297-2 КПК України, дії слідчого судді, необхідні для вирішення питання про здійснення СДР, а також можливість повернення клопотання про здійснення СДР у разі невідповідності його вимогам ст. 297-2 КПК України), ст. 297-4 КПК України регламентує порядок вирішення питання про здійснення СДР, тобто не передбачено порядок дій слідчого судді у випадку відповідності змісту ухвали ст. 297-2 КПК України, проте за наявності інших процесуальних порушень, які не зазначені у згаданій статті, як, наприклад, порушення правил підсудності. Як убачається із цитованих вище судових рішень, суди по-різному вирішують це питання. В одному випадку суд повернув клопотання керуючись ст. 297-3 КПК України та загальними положеннями КПК України, а в іншому – відмовив у задоволенні такого клопотання, так само посилаючись на ст. 297-3 КПК України, загальні засади кримінального провадження, положення ст. 297-4 КПК України щодо можливості ухвалення рішення лише про задоволення або відмову в задоволенні клопотання про здійснення СДР, а також п. 6 ч. 2 ст. 412 КПК України, яким передбачено обов'язковість скасування судового рішення у випадку порушення правила підсудності.

Зі змісту аналізованих норм убачається, що в КПК України передбачено низку пов'язаних норм, що стосуються клопотання про здійснення СДР, законодавець визначає детальну регламентацію порядку та умов ухвалення цього рішення. Стосовно порядку ухвалення рішення про здійснення СДР убачається, що йдеться про послідовність дій слідчого судді: отримання клопотання – з'ясування дотримання вимог ст. 297-2 КПК України – залучення захисника. Тобто слідчий суддя вчиняє низку дій ще до розгляду клопотання, а тому положення п. 6 ч. 2 ст. 412 КПК України (судове рішення у будь-якому разі підлягає скасуванню, якщо порушено правила підсудності) не можна поширювати на такі ситуації, адже рішення про здійснення СДР не ухвалюється, а з'ясовуються процедурні питання щодо порядку його подання та відповідності його змісту вимогам КПК України. Крім того, суд не може розглядати клопотання, якщо не має на це повноважень. Ухвала про відмову в задоволенні клопотання про здійснення СДР слідчим суддею, який не має повноважень його розглядати, підлягає скасуванню на підставі п. 6 ч. 2 ст. 42 КПК України. Тобто єдиним можливим рішенням тут є повернення клопотання суб'єкту, який його подав, що також не може обмежувати останнього у праві звернутись із тим самим клопотанням до суду, який може прийняти рішення за результатами його розгляду.

Вирішенню цієї проблеми може сприяти внесення змін до ч. 1 ст. 297-2 КПК України в такій редакції:

1. Із клопотанням про здійснення спеціального досудового розслідування до слідчого судді має право звернутися прокурор або слідчий за погодженням із прокурором.

Клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування розглядається слідчим суддею місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, а у кримінальних провадженнях щодо злочинів, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду, – слідчим суддею Вищого антикорупційного суду.

Висновок. Чинні нормативні вимоги до змісту клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування (ст. 297-2 КПК України) у зв'язку з механізмом вирішення питання про здійснення спеціального досудового розслідування (ст. 297-4 КПК України) класифіковано на обов'язкові та такі, що залежать від обставин кримінального провадження. Обов'язковим, незалежно від обставин провадження, є доведення слідчим, прокурором: набуття особою статусу підозрюваного; умисного й активного характеру дій підозрюваного щодо переховування; мети – ухилення від кримінальної відповідальності; оголошення в міжнародний та/або міждержавний розшук. Слідчий суддя також зобов'язаний врахувати достатність доказів для підозри. Короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв'язку з яким подається клопотання; правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) Закону України про кримінальну відповідальність (доведено у зв'язку з набуттям статусу підозрюваного); перелік свідків, яких слідчий, прокурор вважає за необхідне допитати під час розгляду – зазначаються у клопотанні із урахуванням обставин кримінального провадження.

Зважаючи на те, що повторне звернення слідчого, прокурора про здійснення спеціального досудового розслідування в одному кримінальному провадженні не допускається (крім випадків, передбачених КПК України), необхідне ретельне дотримання вимог до форми і змісту таких клопотань.

Список використаних джерел:

1. Галаган О. Процесуальний порядок розгляду клопотань учасників кримінального провадження під час досудового розслідування. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2017. Випуск 1. *Юридичні науки*. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vnadpcurn_2017_1_9.pdf.
2. Гловюк І., Стоянов М. Особливості доказування у спеціальному досудовому розслідуванні: окремі питання. *Право України*. 2017. № 12. С. 19–26.
3. Ухвала слідчого судді Вищого антикорупційного суду від 23 вересня 2019 року. Справа № 4910/92/19. Провадження 1-кц/4910/240/19. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84449075>.
4. Ухвала слідчого судді Дружківського міського суду Донецької області від 22 вересня 2017 року. Провадження 1-кц/229/618/2017. Справа № 229/3376/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/69413064>.